

продажі з інтернет-сторінки. Це забезпечує вплив, контроль та ефективну рекламу. Інколи видавці можуть відкривати навіть одну книгарню для безпосереднього контакту з читачем, тестування книжок, дослідження ринку й рекламування. Така крамниця фактично слугує доповненням до інтернет-сторінки, але має реалізовувати достатню кількість літератури, щоб бути рентабельною.

Список використаних джерел

1. *Rynek książki w Polsce 2017*. Wydawnictwa. — Mode of access: https://rynek-ksiazki.pl/wp-content/uploads/2018/06/RPK_T1_2017_elektr.pdf. — Title from the screen.
2. *Сучасний стан видавничої справи*. — Режим доступу: <https://studopedia.org/10-116397.html>. — Назва з екрана.
3. *Ruch wydawniczy w liczbach*. — Mode of access: <https://www.bn.org.pl/download/document/1592997703.pdf>. — Title from the screen.
4. *Оптова і роздрібна торгівля Польщі*. — Режим доступу: <https://studopedia.org/10-116400.html>. — Назва з екрана.
5. *Книгорозповсюдження країни*. — Режим доступу: <https://studopedia.org/10-116399.html>. — Назва з екрана.
6. *38% polaków czyta książki*. — Mode of access: <https://www.bn.org.pl/w-bibliotece/3413-38%25-polakow-czyta-ksiazki.html>. — Title from the screen.

Mykhaylo Onyshchuk

Poland: history and development trends of the book industry

The article examines the history and some current trends in the book industry in Poland. The origin of the Polish printed book, the formation of the publishing market in modern conditions, the peculiarities of publishing, distribution and reading of the book in Poland are analyzed. The production of Polish books by thematic categories, state support of book publishing is shown.

It is proved that book distribution in Poland is entirely based on Western advertising technologies, the search for new ways of distributing the book, the dominance of private companies in the book market.

Keywords: book industry; book publishing; publishing industry; publishing houses; publishing companies; printed book; book market; thematic sections; book distribution; bookstore; book reading

References

1. *Rynek książki w Polsce 2017*. Wydawnictwa. (2021). [Online], available at: https://rynek-ksiazki.pl/wp-content/uploads/2018/06/RPK_T1_2017_elektr.pdf.
2. *Suchasnij stan vidavniczoyi spravi*. (2021). [Online], available at: <https://studopedia.org/10-116397.html>.
3. *Ruch wydawniczy w liczbach*. (2021). [Online], available at: <https://www.bn.org.pl/download/document/1592997703.pdf>.
4. *Optova i rozdrubna torgovlya Polshi*. (2021). [Online], available at: <https://studopedia.org/10-116400.html>.
5. *Knigorozpovsyudzhennya krayini*. (2021). [Online], available at: <https://studopedia.org/10-116399.html>.
6. *38% polakow czyta książki*. (2021). [Online], available at: <https://www.bn.org.pl/w-bibliotece/3413-38%25-polakow-czyta-ksiazki.html>.

Надійшла до редакції 17 березня 2021 року

УДК 025.173:006.032ISSN(477)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2021.4(297).15-24

Ірина Погореловська,
завідувач відділу Міжнародної системи
стандартної нумерації книг (ISBN)
Книжкової палати України,
e-mail: isbn@ukrbook.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7530-7646>

Ідентифікація серіальних видань у системі ISSN: національний досвід і міжнародна практика

У 2020 р. Україна стала учасником Міжнародної системи стандартної нумерації серіальних видань (ISSN), що сприятиме підвищенню рівня присутності країни в міжнародному інформаційному середовищі та формуванню її позитивного іміджу в світі. Функції національного центру ISSN в Україні виконує ДНУ "Книжкова палата України імені Івана Федорова".

У статті досліджено етапи впровадження системи ISSN в Україні, проблемні питання, що виникають у процесі ідентифікації вітчизняних друкованих та електронних серіальних видань у системі ISSN, особливості порядку одержання Міжнародного стандартного номера серіального видання (ISSN).

Ключові слова: національна безпека; національний інформаційний простір; міжнародний інформаційний простір; міжнародний імідж держави; Міжнародна система стандартної нумерації серіальних видань (система ISSN); Міжнародний стандартний номер серіального видання (ISSN); штриховий код; продовжуваний ресурс; серіальне видання; електронне видання; вихідні відомості; видавець; друкований засіб масової інформації; інформаційне агентство

Постановка проблеми. Зі здобуттям незалежності України в концепції її зовнішньополітичної діяльності пріоритетним напрямом було визначено інтеграцію з універсальними та регіональними міжнародними організаціями. Членство в міжнародних організаціях визнано важливою гарантією національної безпеки держави, що вплинуло на утвердження України на світовій арені. Різні міжнародні організації, членом яких нині є наша країна, уряд розглядає як своєрідні інструменти реалізації власних стратегічних зовнішньополітичних завдань, спрямованих на:

— захист територіальної цілісності та державного суверенітету в різних його вимірах — політичному, економічному, інформаційному;

— повноцінної інтеграції держави до сучасної світової системи з метою забезпечення глобального миру, безпеки та сталого розвитку;

— обстоювання національних інтересів і розв'язання широкого кола суміжних питань [1].

Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020 затверджено Стратегію національної безпеки України. Одним із пріоритетів національних інтересів нашої країни та забезпечення національної безпеки є відстоювання незалежності й державного суверенітету; відновлення територіальної цілісності в межах міжнародно визнаного державного кордону України; суспільний розвиток, насамперед людського капіталу; захист прав, свобод і законних інтересів громадян України; європейська та євроатлантична інтеграція [2].

Відповідно до Закону України "Про національну безпеку", державна політика у сферах національної безпеки та оборони спрямована на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо [3].

Початок ХХІ ст. характеризується стрімким зростанням інформаційного впливу як на людину, так і на соціальні спільноти, підприємства, організації, країни, суспільство загалом. Тому одним із головних завдань забезпечення національної безпеки держави стає захист інформаційного простору та гарантування інформаційної безпеки. Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій, глобальний характер систем масової комунікації свідчать про потребу адаптації кожної країни до сучасного інформаційного середовища. Адже готовність суспільства та його інституцій ефективно збирати, опрацьовувати, аналізувати, систематизувати та зберігати інформацію, забезпечувати свободу інформаційного обміну є важливою передумовою соціального й технологічного прогресу, однією з основ успішної внутрішньої та зовнішньої політики держави, чинником національної безпеки.

Інформаційна безпека є інтегрованим складником національної безпеки, і її розглядають як пріоритетну функцію держави. 37-й президент США Р. Ніксон зауважував: "Один долар, вкладений в інформацію та

пропаганду, цінніший, ніж 10 доларів, вкладених у створення систем зброї, бо остання навряд чи буде вжита, в той час як інформація працює щохвилини й повсюдно" [4]. Отже, інформаційна політика будь-якої держави, що дбає про своє майбутнє, має бути націлена на забезпечення національних інтересів у світовому інформаційному просторі.

У контексті формування єдиного світового інформаційного простору та поглиблення процесів інформаційної й економічної інтеграції держав вагомим складником зовнішньої політики та національної безпеки України є популяризація, створення позитивного іміджу та просування її інтересів на міжнародній арені. У сучасних глобалізаційних та геополітичних умовах постає потреба визначення ефективного механізму інформування світової спільноти про актуальні події в нашій країні. Сьогодні у міжнародному інформаційному просторі майже немає об'єктивної та актуальної інформації про Україну, внаслідок чого іноземці й українська діаспора отримують відомості про події, що відбуваються в нашій державі, в неповному обсязі або з викривленим змістом. Наслідком цього є створення негативного іміджу України, що позначається на політичній, економічній, туристичній, інвестиційній та інших сферах [5].

Результатом створення Міжвідомчої комісії з питань популяризації України у світі став План заходів із реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 № 383-р. Окремі пункти передбачають підвищення рівня присутності України на міжнародних заходах та на інформаційних майданчиках у міжнародному, академічному, культурному й громадському середовищі; реалізацію проєктів культурної дипломатії та стратегій популяризації потенціалу нашої країни у світі тощо [6].

Підвищенню рівня присутності України в міжнародному розмаїтому інформаційному середовищі та, відповідно, формуванню її позитивного іміджу у світі сприяє членство в міжнародних організаціях, що опікуються ідентифікацією інформаційних ресурсів у міжнародних системах стандартної нумерації. Наразі йдеться про Міжнародну систему стандартної нумерації серіальних видань (система ISSN), базовим елементом якої є Міжнародний стандартний номер серіального видання (The International Standard Serial Number, ISSN).

За часів СРСР надання Міжнародних стандартних номерів серіальних видань (ISSNs) серіальним (продовжуваним, періодичним, серійним) виданням здійснювала Всесоюзна книжкова палата. З її переходом під юрисдикцію Росії цю роботу в Україні було припинено. У зв'язку з цим виникла нагальна потреба приєднання України як суверенної держави до Міжнародної системи стандартної нумерації серіальних видань (система ISSN), упровадження та контроль за функціо-

нуванням якої здійснював Міжнародний центр реєстрації серіальних видань (Міжнародний центр ISSN). Книжкова палата України поновила роботу щодо приєднання нашої держави до системи ISSN від моменту проголошення незалежності.

Робота щодо приєднання України до системи ISSN тривала довгих 30 років. Відповідно, інтеграція країни в міжнародний інформаційний простір в частині серіальних видань відбувалася повільно, що негативно позначилося на рівні інформаційної присутності України у світі.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Від часу здобуття Україною незалежності й початку формування її державної інформаційної політики тема розбудови національного інформаційного простору та його інтеграції в міжнародний дедалі більше актуалізувалася, особливо в контексті глобального поступу в галузі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та еволюціонування інформаційного суспільства, а отже є об'єктом вивчення багатьох вітчизняних науковців. Актуальні питання національної безпеки висвітлено в публікаціях В. Горбуліна, проблеми формування та державного регулювання національного інформаційного простору України — В. Кохана, міжнародного іміджу держави — О. Дубаса, О. Чумака. Місце й роль друкованих та електронних ЗМІ, зокрема наукової тематики, в сучасній системі соціальних комунікацій досліджено у статтях Н. Зелінської, Г. Почепцова, В. Різуна, М. Сенченка. Питання якості видавничого оформлення серіальних видань розглянуто у працях М. Женченко, Г. Плиси, М. Приходи. Проблеми ідентифікування серіальних і неперіодичних видань висвітлено в публікаціях авторки пропонованої статті.

Метою дослідження є визначення важливої ролі системи ISSN у розбудові міжнародного та національного інформаційних просторів, інтеграції вітчизняного інтелектуального капіталу у світове соціокомунікативне середовище, формуванні позитивного іміджу України у світі.

Джерелну базу дослідження становить документний потік обов'язкових примірників друкованих серіальних видань (періодичних і продовжуваних), що надійшли в Книжкову палату України впродовж останніх трьох років і поточного року, відповідно до чинного законодавства; Міжнародний реєстр ISSN; результати моніторингу й аналізу використання ISSN видавцями, друкованими та електронними засобами масової інформації, інформаційними агентствами тощо; законодавчі й нормативні документи у сфері інформації та видавничої справи; наукові звіти та статті, інші інформаційні джерела. Вибір методів, застосованих у процесі наукового дослідження з означеної теми, зумовлено фактичним матеріалом, проблематикою та його метою. На першому етапі дослідження авторка послуговувалася первинними методами (збирання інформації, спостереження), а на другому відбувався аналіз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні визначальним вектором розвитку України є процеси євроінтеграції, що передбачають прискорення гармонізації національного законодавства з юридичними нормами Європейського Союзу відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами — з іншого, зокрема з питань інформаційного суспільства, надання електронних послуг, розвитку телекомунікацій, захисту інтелектуальної власності тощо.

На шляху до створення відкритої економіки в сучасному глобалізованому світі, об'єднання інтересів і цілей розвитку країн Східної та Західної Європи, дотримання стратегічного курсу на євроінтеграцію, а також формування позитивного міжнародного іміджу України у світі, вкрай важливим вбачається її повномасштабна інтегрованість до міжнародного інформаційного простору та його наповнення достовірною інформацією про нашу країну та її наукові, економічні й культурні здобутки.

Для формування позитивного іміджу України на міжнародній арені важливим, зокрема, є приєднання до системи ISSN, функціонування якої координує Міжнародний центр ISSN у Парижі.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 163 "Про приєднання до Статуту Міжнародного центру реєстрації серіальних видань (Міжнародного центру ISSN)" було підтримано пропозицію Державного комітету телебачення і радіомовлення України про приєднання до Статуту Міжнародного центру ISSN; схвалено проєкт листа Уряду України до Генерального директора Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) щодо приєднання до Статуту Міжнародного центру ISSN; Державну наукову установу "Книжкова палата України імені Івана Федорова" призначено Національним центром реєстрації серіальних видань (Національним центром ISSN).

Значений лист до Генерального директора ЮНЕСКО від імені Уряду України підписав міністр закордонних справ України П. Клімкін. Зі свого боку, 10 липня 2019 р. Генеральний директор ЮНЕСКО Одрі Азуле в офіційному листі поінформувала про приєднання нашої держави до Міжнародного центру ISSN із визнанням Державної наукової установи "Книжкова палата України імені Івана Федорова" Національним центром ISSN.

Ухвалення та реалізація зазначеної вище постанови дасть змогу впорядкувати потік серіальних видань (друкованих та електронних), що виходять на території нашої держави, створити надійну й зручну в користуванні національну базу даних серіальних видань та інших продовжуваних ресурсів на основі ISSN, сприяти створенню умов для впровадження й поширення інформаційних технологій автоматичної ідентифікації, штрихового кодування серіальних видань на основі ISSN. Україна дістане можливість: до-

ступу до величезних масивів бібліографічної інформації продовжуваних ресурсів, накопиченої в базі даних Міжнародного центру ISSN; інтегрувати серіальні видання України (з усіх галузей знань) у структуру міжнародного інформаційного простору, що надасть можливість підвищити їхню авторитетність.

Міжнародний центр ISSN заснований 14 листопада 1974 р. у Парижі в результаті угоди між ЮНЕСКО й урядом Франції (до слова, Україна є членом ЮНЕСКО від 12 травня 1954 р.) із метою впровадження й експлуатації автоматизованої інформаційної системи серіальних видань, що охоплює весь діапазон зафіксованих знань. Міжнародний центр ISSN координує діяльність національних центрів ISSN, котрі здійснюють реєстрацію серіальних (періодичних, продовжуваних, серійних) видань, що передбачає

ідентифікацію назви кожного окремого серіального видання, надання йому унікального Міжнародного стандартного номера серіального видання (ISSN), підготовку даних, що містять бібліографічні відомості, а також подання цих даних у Міжнародний центр ISSN для внесення в Міжнародний реєстр ISSN.

Україна стала 91-ю країною, що здобула членство в Міжнародній системі ISSN. Сьогодні цю систему застосовують у 130-ти країнах світу. Станом на березень 2021 р. Міжнародним центром ISSN зареєстровано 2,5 млн номерів ISSN, щорічно присвоюється понад 70 тис. номерів ISSN.

У табл. 1 подано загальну кількість ISSN, присвоєних серіальним виданням, випущеним у країнах Євросоюзу та в Україні (за даними Міжнародного центру ISSN, станом на 05.05.2021).

Таблиця 1

Загальна кількість ISSN, присвоєних серіальним виданням (друкованим та електронним), випущеним у країнах Євросоюзу та в Україні

Країна	Кількість	Країна	Кількість
Австрія	5 082	Нідерланди	52 622
Бельгія	36 121	Німеччина	104 917
Болгарія	7 430	Польща	48 558
Греція	9 799	Португалія	9 021
Данія	32 581	Румунія	28 216
Естонія	5 447	Словаччина	7 190
Ірландія	5 191	Словенія	10 205
Іспанія	65 761	Угорщина	36 398
Італія	61 556	Фінляндія	34 618
Кіпр	1 480	Франція	371 422
Латвія	3 122	Хорватія	14 947
Литва	5 740	Чехія	17 334
Люксембург	820	Швеція	28 156
Мальта	196	Україна	7 527

Базовим елементом системи ISSN є Міжнародний стандартний номер серіального видання — ISSN, що однозначно та безпомилково ідентифікує лише одне серіальне видання (як у друкованому, так і в електронному вигляді) та інший продовжуваний ресурс. ISSN є неповторним і використовується тільки для певного видання чи ресурсу.

ISSN слугує ключем для пошуку необхідних видань, що випускаються у світі, в автоматизованих системах на національному та міжнародному рівнях. Використання ISSN дає змогу об'єднати в єдину систему видання, розповсюдження та інформаційне обслуговування. ISSN є обов'язковим елементом вихідних відомостей серіального видання.

Відповідно до ДСТУ 3017:2015, **серіальні видання** — періодичні, продовжувані, серійні видання (у друкованому або електронному вигляді). **Періодичне видання** — серіальне видання, що виходить через певні, рівні проміжки часу та має заздалегідь визначену постійну щорічну кількість нумерованих (датованих) випусків й однакову назву. Періодичне видання може бути щоденним, щотижневим, щомісячним, щоквартальним, щорічним тощо. Наприклад, газети, журнали, щорічники тощо. **Продовжуване**

видання — серіальне видання, що виходить через заздалегідь невизначені проміжки часу, в міру накопичення матеріалу, нумерованими випусками, що мають спільну назву. Наприклад, наукові збірники. **Серійне видання** — видання, що є частиною серії; один із випусків серії [7].

Національний центр ISSN в Україні, функції якого виконує Книжкова палата України, розпочав роботу 11 березня 2021 р. Його відкриттю передував підготовчий етап, що передбачав підписання двосторонньої угоди між Міжнародним центром ISSN та Книжковою палатою України, участь представника Книжкової палати України в Регіональних зборах з питань ISSN, організованих Міжнародним центром ISSN у партнерстві з Інститутом інформаційних наук (IZUM, Словенія, м. Марибор), фахові консультації та участь співробітників у навчальній сесії з питань ISSN.

Національний центр ISSN в Україні виконує такі функції: впровадження системи ISSN на території України, забезпечення її подальшого функціонування; присвоєння Міжнародних стандартних номерів серіальних видань (ISSN); підготовка та розповсюдження відповідних інструктивно-методичних матеріалів,

надання консультацій із питань отримання й застосування ISSN і штрихового кодування; організація та проведення навчальних семінарів, сесій і тренінгів для суб'єктів видавничої справи, засобів масової інформації, інформаційних агентств із питань, що належать до його компетенції.

У своїй роботі центр керуватиметься вимогами чинного законодавства України, Міжнародним стандартом 3297 "Information and documentation — International standard serial number (ISSN)", інструктивно-методичними документами Міжнародного центру ISSN.

Гаель Беке, директор Міжнародного центру ISSN, у своїй промові зазначила, що "для Міжнародного центру ISSN, його керівництва і всієї команди було великою честю брати участь у церемонії відкриття Національного центру ISSN в Україні", і наголосила, що сподівається на плідну співпрацю з колегами з Книжкової палати України. Міжнародний центр ISSN має на меті зробити мережу ISSN різноманітною та інклюзивною спільнотою, поліпшити її управління для того, щоб значною мірою залучити національні центри у формування своєї політики. Таким чином, від 2015 р. Міжнародний центр ISSN організовував численні зустрічі з метою встановлення контактів з усіма національними центрами і зі спостерігачами з інших країн, які висловили бажання дізнатися більше про мережу ISSN. Починаючи з 2015 р. Центр доклав значних зусиль щодо поширення всієї своєї інформації шістьма офіційними мовами Організації Об'єднаних Націй на інституціональному вебсайті (www.issn.org) та на сервісному порталі (portal.issn.org). Завдяки цьому робота мережі ISSN стала широко відомою і викликає жвавий інтерес бібліотекарів, видавців і науковців усього світу. Україна, як повноправна країна-член, тепер також має право внести свій вклад в політику мережі ISSN. Для Міжнародного центру ISSN пріоритетним завданням є розширення мережі ISSN. З 2015 р. варто відзначити відновлення процесу створення центрів ISSN [7].

Інформаційні послуги, які Міжнародний центр ISSN надає в усьому світі, засновані на ретельному виявленні та постійному моніторингу назв друківаних і електронних серіальних видань, від їх створення будь-яким видавцем до їх довгострокового архівування організаціями, що спеціалізуються на збереженні друківаних і цифрових документів. У цьому контексті важливо регулярно надання їхніх метаданих національним центрам ISSN.

Міжнародний стандартний номер серіального видання складається з абрєвіатури ISSN (незалежно від мови видання) й восьми цифр. Для позначення цифрової частини ISSN застосовують арабські цифри від 0 до 9. Цифрова частина ISSN складається з двох груп цифр, що містять однакову кількість цифрових знаків, відокремлених один від одного дефісом.

Цифрова частина відокремлюється від абрєвіатури ISSN проміжком. Дві групи цифр ISSN розміщують у такій послідовності:

Наприклад: **ISSN 2222-0437**

ISSN 1050-124X

ISSN може бути наведений у формі штрихового коду символіки EAN-13

Для зазначення додаткової інформації про видання використовують "розширення": дворозрядну версію штрихового коду, що призначена для кодування додаткової цифрової інформації (add-on) і розміщується праворуч від основного штрихового коду.

У "розширенні" у формі візуально-прочитуваних цифр над штриховим кодом може бути зазначена інформація щодо порядкового номера окремого випуску серіального видання тощо.

Наявність штрихового коду символіки EAN-13 на серіальному виданні (друкованому чи локальному електронному) є обов'язковою.

ISSN є невіддільним елементом вихідних відомостей серіального видання та іншого продовжуваного ресурсу.

ISSN — це ключ для пошуку потрібних видань, що випускаються у світі, в автоматизованих системах на національному та міжнародному рівнях. Використання ISSN дає змогу об'єднати в єдину систему видання, розповсюдження та інформаційне обслуговування. ISSN є обов'язковим елементом вихідних відомостей серіального видання. Крім серіальних видань, ISSN також надають незавершеним інтегрованим ресурсам — базам даних (окремим видам), вебсайтам (окремим видам) тощо.

Організацією, що уповноважена здійснювати державну бібліографічну реєстрацію всіх без винятку видів видань, зокрема друківаних ЗМІ, випущених в Україні; збирати та використовувати адміністративні дані, що характеризують динаміку й тенденції у видавничій справі; складати аналітичні огляди з питань дотримання з боку суб'єктів видавничої справи національних стандартів щодо оформлення вихідних відомостей у виданнях; створювати та видавати поточні, кумулятивні й ретроспективні бібліографічні покажчики [7], є Державна наукова установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова". Саме ця організація одержує безоплатно в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, обов'язкові примірники (ОП) усіх видань, випуск яких здійснюють суб'єкти видавничої справи в Україні, зокрема суб'єкти діяльності друківаних ЗМІ. За ОП Книжкова палата

проводить статистичний облік видань, узагальнює відомості про них, оприлюднює в засобах масової інформації та надсилає Державній службі статистики України для складання офіційної статистичної інформації. Ступінь повноти й достовірності зведених адміністративних даних зумовлений, відповідно, обсягом надходжень ОП видань і даними

про випуск друкованої продукції, що подають видавці та редакції друкованих ЗМІ за формою 1-В у Книжкову палату України впродовж кожного року в установленому порядку. У табл. 2, 3 наочно продемонстровано позитивну й від'ємну динаміку випуску періодичних і продовжуваних видань в Україні упродовж 1991—2020 рр. [8].

Таблиця 2

**Випуск періодичних і продовжуваних видань (крім газет)
в Україні за 1991—2020 рр.**

Рік видання	Усього			У тому числі журналів		
	Кількість, друк. од.		Річний тираж, тис. пр.	Кількість, друк. од.		Річний тираж, тис. пр.
	назв	номерів		назв	номерів	
1991	194	1 671	95 126,2	161	1 278	80 910,2
1992	321	996	15 663,7	136	570	14 102,2
1993	522	2 525	32 646,5	258	1 743	28 421,4
1994	461	2 067	18 818,6	290	1 417	14 999,7
1995	604	3 038	23 884,7	324	1 945	18 481,1
1996	717	3 219	19 628,7	399	1 794	13 476,8
1997	817	3 610	19 713,0	434	1 966	13 132,3
1998	1 009	4 508	56 908,2	535	2 557	49 041,6
1999	1 374	6 493	40 105,3	778	3 658	32 663,0
2000	1 245	5 769	52 492,1	757	3 651	46 302,5
2001	1 653	8 172	60 228,3	965	5 159	52 955,4
2002	1 923	9 318	84 243,3	1 151	6 203	74 482,3
2003	2 246	11 505	129 692,2	1 265	7 564	112 424,7
2004	2 385	11 450	123 784,1	1 321	7 311	99 880,2
2005	2 182	12 043	132 456,9	1 272	7 608	103 708,9
2006	2 301	12 435	137 500,2	1 327	7 657	93 630,8
2007	2 420	13 291	237 377,2	1 392	8 430	147 834,9
2008	2 422	13 581	270 355,8	1 518	8 771	171 489,9
2009	2 515	13 145	256 327,3	1 601	8 817	163 612,6
2010	2 822	14 032	338 033,9	1 810	9 113	217 886,4
2011	2 886	18 865	315 737,6	2 008	12 940	227 256,8
2012	2 945	19 960	368 308,6	2 258	14 624	250 302,4
2013	3 259	22 009	468 332,5	2 415	16 497	346 877,9
2014	3 165	21 371	513 289,1	2 403	16 509	407 058,3
2015	2 847	16 952	232 917,2	2 314	13 483	165 606,9
2016	2 617	14 960	164 584,0	2 217	12 116	108 618,3
2017	2 692	14 902	144 969,3	2 156	11 702	78 532,5
2018	2 619	14 118	119 469,8	2 188	11 121	69 848,5
2019	2 527	13 445	106 625,8	2 164	10 856	64 892,7
2020	2 244	11 452	81 765,5	1 856	9 007	47 255,8

Таблиця 3

Випуск газет в Україні за 1991—2020 рр.

Рік видання	Кількість, друк. од.		Загальний середній (разовий) тираж, тис. пр.	Річний тираж, тис. пр.	Середній (разовий) тираж однієї газети, тис. пр.	Тираж, пр. на 1000 осіб
	назв*	номерів				
1991	1 909	134 903	27 471,0	3 799 971,0	14,4	529
1992	1 751	128 336	25 388,0	2 709 650,1	14,5	487
1993	1 822	111 166	40 973,6	2 890 110,5	22,5	784
1994	1 738	98 973	20 776,6	1 642 990,0	11,9	398
1995	1 923	105 808	21 488,8	1 669 331,3	11,1	415
1996	2 288	114 473	23 910,3	1 582 389,8	10,5	466
1997	2 646	128 428	35 675,0	2 341 269,3	13,5	700
1998	2 759	120 127	49 495,7	3 167 299,3	17,9	980

Рік видання	Кількість, друк. од.		Загальний середній (разовий) тираж, тис. пр.	Річний тираж, тис. пр.	Середній (разовий) тираж однієї газети, тис. пр.	Тираж, пр. на 1000 осіб
	назв*	номерів				
1999	2 639	132 682	42 213,2	3 073 181,1	15,9	742
2000	2 667	112 205	47 668,2	3 458 766,1	17,8	959
2001	2 727	112 280	52 797,6	3 632 361,4	19,4	1 090
2002	3 045	118 831	86 555,9	4 860 078,2	28,4	1 803
2003	2 891	120 280	74 612,4	4 347 252,8	25,8	1 574
2004	3 014	128 575	87 653,6	4 508 265,9	29,1	1 853
2005	2 974	124 250	79 509,4	4 959 791,1	26,7	1 695
2006	2 918	115 100	90 267,0	4 235 146,0	30,9	1 937
2007	2 885	132 276	60 950,0	3 665 450,2	21,1	1 314
2008	2 647	121 528	59 331,6	3 966 113,5	22,4	1 285
2009	2 499	105 054	55 368,4	3 444 551,7	22,2	1 205
2010	2 347	102 763	54 508,1	3 168 879,8	23,2	1 191
2011	2 266	98 781	51 230,9	3 104 697,9	22,6	1 122
2012	2 343	102 565	53 056,9	3 207 304,0	22,6	1 165
2013	2 270	99 003	51 732,6	3 357 303,5	22,8	1 138
2014	2 169	85 428	49 387,3	2 720 794,9	22,8	1 150
2015	1 846	76 784	39 891,3	2 349 001,1	21,6	933
2016	1 656	45 192	36 538,0	1 326 823,2	22,1	858
2017	1 666	69 900	43 174,3	2 169 726,7	25,9	1 018
2018	1 736	67 658	41 550,1	1 827 295,5	23,9	986
2019	1 651	56 831	43 590,6	1 478 147,0	26,4	1040
2020	1 529	51 520	34 682,7	1 155 243,4	22,7	834

* Кількість назв газет охоплює додатки до газет, що мають самостійне значення й розповсюджуються як з основним виданням, так і без нього.

Надзвичайно важливим складником національно-інформаційного простору є наукова та науково-технічна інформація, що її генерують наукові установи НАН України, галузевих академій наук України, наукові установи інших сфер діяльності, зокрема Книжкова палата України, та заклади вищої освіти. Інтеграція вітчизняного інтелектуального потенціалу в міжнародний науковий простір має відбуватися на регулярній основі, оскільки в сучасному інформаційному суспільстві відомості швидко втрачають актуальність. Отже, держава зобов'язана всіляко сприяти безперешкодному проходженню інформаційних потоків комунікаційними каналами як на національному, так і на міжнародному рівнях [8].

Значний відсоток становлять періодичні та продовжувані академічні видання, як друковані, так і електронні, котрі випускають наукові установи України. З року в рік Книжкова палата України здійснює аналіз дотримання стандартів суб'єктами діяльності друкованих ЗМІ.

Основними стандартами, що встановлюють положення щодо складу, послідовності та місця розміщення вихідних відомостей, а також оформлення наукових публікацій у періодичних і продовжуваних виданнях, є ДСТУ 4861:2007 "Інформація та документація. Видання. Вихідні відомості" та ДСТУ 7152:2010 "Інформація та документація. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках". Відповідно до п. 7 ДСТУ 4861 одним з елементів вихідних відомостей періодичного, а

також продовжуваного видання є Міжнародний стандартний номер серіального видання (ISSN).

Саме від дотримання стандартів залежать оперативність, повнота й точність даних, необхідних для бібліографічної реєстрації видань, а також їх пошуку та обміну інформацією про них на національному й міжнародному рівнях. Усі статті, опубліковані в академічних журналах і збірниках праць, внесених до переліку фахових видань, у формі бібліографічного опису відображаються в державному бібліографічному покажчику "Літопис журнальних статей", а самі видання довільно зберігаються в Державному архіві друку Книжкової палати України [9].

ДСТУ 4515:2006 "Інформація та документація. Міжнародний стандартний серіальний номер (ISSN)" (чинний від 01.01.2007), що встановлював вимоги до структури, форми подання, розміщення в серіальних виданнях номера ISSN, утратив чинність.

Наразі Книжкова палата в рамках наукової роботи здійснює розроблення проєкту національного НД — ДСТУ ISO 3297:___ (ISO 3297:2017, IDT) "Інформація та документація. Міжнародний стандартний номер серіального видання (ISSN)". Цей проєкт національного НД розробляється згідно з Програмою робіт національної стандартизації на 2020 р. та Календарним планом виконання наукових робіт Книжковою палатою України у 2020 р., затвердженим Держкомтелерадіо.

Нижче наведено перелік документів, які заявникам потрібно подавати в Книжкову палату України

для того, щоб одержати послуги щодо присвоєння ISSN серіальним виданням (друкованим та електронним) й отримання відповідних сертифікатів. Детальнішу інформацію розміщено на сайті Книжкової палати України (www.ukrbook.net).

Перелік документів, який подають видавці / друковані засоби масової інформації / інформаційні агентства щодо одержання ISSN для друкованих серіальних видань:

1. Заявка.
2. Макет видання (+ палітурка / обкладинка), що містить титульну сторінку, зворот титульного аркуша (з вихідними даними):
  - 2.1. Якщо видання виходить уперше, то надати макет першого випуску.
  - 2.2. Якщо видання вже виходить певний проміжок часу, то надати макет першого та останнього випусків видання.
3. Гарантійний лист.
4. Договір (у разі потреби видавцю / друкованому ЗМІ / інформаційному агентству).
5. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (для видавця).
6. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації (для друкованих ЗМІ).

Перелік документів, який подають видавці / інформаційні агентства щодо отримання ISSN для електронних серіальних видань:

1. Заявка.
2. URL-адреса — для мережевого видання відкритого доступу (зазначити в заявці).
  - 2.1. URL-адреса + логін + пароль — для мережевого видання закритого доступу (зазначити в заявці).
  - 2.2. Пакування + етикетка.
3. Гарантійний лист.
4. Договір (у разі потреби видавцю / інформаційному агентству).
5. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (для видавця).
6. Свідоцтво про державну реєстрацію інформаційного агентства як суб'єкта інформаційної діяльності (для інформагентств).

Символічно, що перший ISSN Національним центром ISSN в Україні присвоєно електронному науковому журналу "Актуальні питання масової комунікації" Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Проблемні питання, що виникають у процесі ідентифікації вітчизняних друкованих та електронних серіальних видань у системі ISSN, полягають в низькому рівні правової та професійної культури видавців, засобів масової інформації в частині оформлення вихідних відомостей серіальних видань

та в тому, що інтернет-ЗМІ досі не підлягають державній реєстрації.

Нині у вітчизняному професійному журналістському середовищі наявні тенденції до усвідомлення потреби визнання належності інтернет-ЗМІ до засобів масової інформації. Формально приводом для цього в Україні могло б слугувати створення офіційного національного реєстру інтернет-ЗМІ. Однак, враховуючи специфіку питання, зокрема той факт, що більшість інтернет-ЗМІ та їхніх професійних об'єднань, виступають категорично проти обов'язкової реєстрації інтернет-ЗМІ (через застереження щодо потенційних загроз свободі слова) або ж, як Незалежна медіа-профспілка України, виступають за добровільну недержавну реєстрацію інтернет-ЗМІ, зазначена робота триває і досі [10]. Національний центр ISSN України може виступити ініціатором створення робочої групи з представників зацікавлених органів державної влади, інтернет-ЗМІ та їхніх професійних об'єднань для вирішення цього питання на державному рівні.

Висновки. Надзвичайно важливу роль у динамічній розбудові інформаційного суспільства та простору відіграють вітчизняні ЗМІ, що становлять значну частину інформаційних ресурсів держави. У сучасній системі соціальних комунікацій позиції ЗМІ значно зміцнилися, спектр їхньої дії розширився, рівень впливу на соціум суттєво зростає. Особливе, почесне місце "у великій сім'ї" вітчизняних ЗМІ посідають наукові серіальні (періодичні та продовжувані) видання, що є джерелом оперативної інформації. Саме в публікаціях численних вітчизняних наукових журналів, бюлетенів, збірників, часописів першочергово знаходять відображення результати досліджень українських учених.

Відповідно до положень Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" однією з основних цілей державної політики в науковій і науково-технічній діяльності є створення умов для досягнення високого рівня життя кожного громадянина, його фізичного, духовного та інтелектуального розвитку через використання сучасних досягнень науки і техніки. Держава має забезпечувати, зокрема, встановлення взаємовигідних зв'язків з іншими країнами для інтеграції вітчизняної науки у світову, пропагування наукових та науково-технічних досягнень, винаходів, сучасних технологій, внеску України в розвиток світової науки і техніки [11].

Держава, що дбає про власне реноме в міжнародному науковому світі, має створити належні умови для введення результатів наукової та науково-технічної діяльності у світовий обіг, забезпечивши національній науковій громаді гідну фахову комунікацію. І чи не найважливішу роль у цьому процесі відіграє наукова періодика, насамперед журнали. Наукова комунікація, суть якої полягає в обміні інформацією, становить ядро професійної діяльності вчених. Щорічно в державі засновують нові ЗМІ,

зокрема наукові. Відповідно до Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" вся періодика, що видається на її території, — незалежно від сфери розповсюдження, накладу та способу виготовлення, — підлягає державній реєстрації (крім випадків, передбачених законом), яку здійснює Міністерство юстиції України[8].

Приєднання України до Міжнародної системи стандартної нумерації серіальних видань (системи ISSN) стане вагомим внеском у розбудову сучасного інформаційного суспільства, формування національного інформаційного простору та його інтеграції в міжнародний, сприяння становленню позитивного іміджу України у світі.

Список використаної літератури

1. *Історія держави та права України (1991—2019 роки) : навч. посіб. / за заг. ред. Бандурки О. М.* — Харків : Майдан, 2019. — 344 с. — С. 308.
2. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України" : указ Президента України № 392/2020 / Офіційне інтернет-представництво.* — Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>. — Назва з екрана.
3. *Про національну безпеку України : закон України від 23.04.2021 № 2469-VIII / Верховна Рада України.* — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>. — Назва з екрана.
4. *Печенюк А.* Інформаційна безпека України як складова національної безпеки. — Режим доступу: <https://www.ndifp.com/1561/>. — Назва з екрана.
5. *Концепція популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, схваленої Урядом від 11.10.2016 р. № 739-р. / Верховна рада України.* — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%25D1%2580#Text>. — Назва з екрана.
6. *Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі / Верховна рада України.* — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383-2017-p#Text>. — Назва з екрана.
7. *Інструкція про порядок надання Міжнародного стандартного номера серіального видання в Україні (ISSN) / уклад. І. О. Погореловська.* — Вид. 2-ге, зі змін. і допов. — Київ : Кн. палата України, 2021. — 25 с.
8. *Погореловська І.* Проблеми інтеграції вітчизняних серіальних видань у міжнародне соціокомунікативне середовище: ідентифікаційний аспект / Ірина Погореловська. — Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 7. — С. 9—14.
9. *Плиса Г.* Окремі аспекти оформлення вихідних відомостей у періодичних та продовжуваних наукових виданнях / Галина Плиса // Наука України у світовому інформаційному просторі. — 2011. — Випуск 5. — С. 153.
10. *Інтернет-ЗМІ в Україні: проблеми визначення нормативно-правового статусу та врегулювання діяльності : аналітична записка.* — Режим доступу: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1085/>. — Назва з екрана.
11. *Про наукову та науково-технічну діяльність : закон України від 13.12.1991 № 1977-XII / Верховна Рада України.* — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>. — Назва з екрана.

Iryna Pogorelovska

Identification of serial publications in the ISSN system: national experience and international practice

In 2020 Ukraine became a member of the International System of Standard Numbering of Serial Editions (ISSN), which will help increase the level of Ukraine's presence in the international information environment and the formation of its positive image in the world. The functions of the ISSN National Center in Ukraine are performed by the Ivan Fedorov Book Chamber of Ukraine.

The article examines the stages of implementation of the ISSN system in Ukraine, the problematic issues that arise in the process of identification of domestic printed and electronic serials in the ISSN system, the peculiarities of the procedure for obtaining the International Standard Serial Number (ISSN).

Keywords: national security; national information space; international information space; international image of the state; International Standard Serial Numbering System (ISSN system); International Standard Serial Number (ISSN); bar code; continuing resource; serial edition; electronic edition; source information; publisher; print media; news agency

References

1. *Bandurka O. M. [za zag. red]. (2019). Istoriya derzhavi ta prava Ukrayini (1991—2019 roki) : navch. posib.* Harkiv: Majdan.
2. *Pro rishennya Radi nacionalnoyi bezpeki i oboroni Ukrayini vid 14 veresnya 2020 roku "Pro Strategiyu nacionalnoyi bezpeki Ukrayini" : ukaz Prezidenta Ukrayini № 392/2020.* (2021). [Online], available at: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.
3. *Pro nacionalnu bezpeku Ukrayini : zakon Ukrayini vid 23.04.2021 № 2469-VIII.* (2021). [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
4. *Pechenyuk A.* (2021). *Informacijna bezpeka Ukrayini yak skladova nacionalnoyi bezpeki.* [Online], available at: <https://www.ndifp.com/1561/>.

5. *Koncepciya populyarizatsiyi Ukrainy u sviti ta prosuvannya interesiv Ukrainy u svitovomu informacijnomu prostori, shvalenoyi Uryadom vid 11.10.2016 r. № 739-r.* (2021). [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%25D1%2580#Text>.
6. *Pro zatverdzhennya planu zahodiv z realizatsiyi Koncepciyi populyarizatsiyi Ukrainy u sviti ta prosuvannya interesiv Ukrainy u svitovomu informacijnomu prostori.* (2021). [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383-2017-r#Text>.
7. Pogorelovska I. O. [uklad.]. (2021). *Instrukciya pro poryadok nadannya Mizhnarodnogo standartnogo nomera serialnogo vidannya v Ukraini (ISSN). Vid. 2-ge, zi zmin. i dopov.* Kyiv: Kn. palata Ukrainy.
8. Pogorelovska I. (2015). Problemi integratsiyi vitchiznyanih serialnih vidan u mizhnarodne sociokomunikativne seredovishe: identifikacijnij aspekt. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 7, pp. 9—14.
9. Plisa G. (2011). Okremi aspekti oformlennya vihidnih vidomostej u periodichnih ta prodovzhuvanih naukovih vidannyah. *Nauka Ukrainy u svitovomu informacijnomu prostori*, 5, pp. 153.
10. *Internet-ZMI v Ukraini: problemi viznachennya normativno-pravovogo statusu ta vregulyuvannya diyalnosti : analitichna zapiska.* (2021). [Online], available at: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1085/>.
11. *Pro naukovu ta naukovo-tehnichnu diyalnist : zakon Ukrainy vid 13.12.1991 № 1977-XII.* (2021). [Online], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>.

Надійшла до редакції 19 квітня 2021 року

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 001.89:303](477+100)(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2021.4(297).24-31

Микола Сенченко,

директор Книжкової палати України, професор,

e-mail: director@ukrbook.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7445-5185>

Інформаційно-аналітична діяльність "мозкових центрів"

Потреба постійного аналізу інтенсивних інформаційних потоків спонукала найуспішніші соціальні системи до створення структур інформаційно-аналітичної діяльності (ІАД), спрямованої на адекватність дій в умовах тотальних змін. Наразі фахівці розробляють високоінтелектуальні аналітичні технології, формують системи спеціалізованих установ чи підрозділів, названих "мозковими центрами" — аналітичними центрами (АЦ), у складі різних організацій, що здійснюють аналітичні дослідження в певній галузі.

Статтю присвячено вивченню основних видів інформаційно-аналітичної діяльності, методам і технологіям розбудови АЦ, характеристиці й досвіду роботи "мозкових центрів" окремих країн світу.

Ключові слова: аналітика; аналітичні центри; "мозкові центри"; інформаційна діяльність

Мета статті — привернути увагу владних структур України до потреби формування мережі "мозкових центрів" для надання аналітичної підтримки діяльності парламенту та Кабінету Міністрів із проведення необхідних перетворень для виходу країни з кризового стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні в нашій державі проходить "реформа" наукової діяльності, котра полягає в намаганні всебічно розвинути наукові дослідження в університетах, що, безумовно, зменшує і, зрештою, може звести до нуля роль Національної академії наук України (НАНУ). Не важко помітити тенденцію до скорочення обсягів фінансування наукових досліджень НАНУ, і водночас — до захоплення викладачів закладів вищої освіти (ЗВО) до друкування наукових книг і статей.

Проте реформатори науки погано вивчили досвід американських університетів, що здійснюють наукові дослідження: по-перше, не зважають на низьке завантаження американських професорів, які займаються наукою, проводять лекції та практичні заняття, а по-друге, зовсім не приділяють уваги розбудові мережі аналітичних центрів, котрих у США майже дві тисячі.

Аналітичні центри ("мозкові центри", "фабрики думки", "мозкові трести", англ. — think tanks, brains trust) — це науково-дослідні організації, що зосереджують зусилля на аналітичних дослідженнях у галузі гуманітарних і природничих наук: у сферах політики, економіки, соціології, права тощо. Словосполучення "brains trust" уперше увів у вжиток 21 березня 1903 р. американський журналіст А. Уайт у статті в часопису "Saturday Evening Post" [1].

Надалі "мозковими трестами" іменували групу радників і будь-яку спільноту експертів, які разом розробляють нові проекти, пропонують інноваційні ідеї, шукають способи розв'язання поставлених завдань.

"Фабрики думки" реалізують оригінальні дослідження й освітні програми, спрямовані на навчання та вплив на політиків і осіб, які формують громадську думку з широкого кола питань і проблем безпеки. Ці організації також слугують інструментом громадського контролю, а отже, впливають на цілі й цінності суспільства. Коли в СРСР, зокрема і в Україні, формувалася мережа наукових закладів НАН, у західному світі, особливо у Великій Британії та США, найбільшого розвитку набули "мозкові центри" [1; 2].